

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЧАСТИНИ БІЗНЕС-ПЛАНУ ДЛЯ ОТРИМАННЯ ГРАНТУ ВЕТЕРАНАМ ТА ЧЛЕНАМ ЇХ РОДИН У ПРОГРАМІ «ЄРОБОТА»

PRACTICAL ASPECTS OF FORMING THE FINANCIAL PART OF A BUSINESS PLAN FOR RECEIVING A GRANT TO VETERANS AND MEMBERS OF THEIR FAMILIES IN THE "YEROBOTA" PROGRAM

Кобеля-Звір М.Я.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Kobelya-Zvir Maryana

Lviv University of Trade and Economics

У статті розглянуто основні практичні аспекти до формування фінансової частини бізнес-плану на отримання грантового фінансування для започаткування або розвитку власної справи від програми «ЄРобота» для ветеранів та членів їх родин. Окреслено основні правила, за якими необхідно розробляти план надходжень та витрат як однієї з необхідних частин бізнес-плану. Наведено рекомендації щодо алгоритму заповнення фінансової частини бізнес-плану. Надано рекомендації щодо заповнення кожного розділу фінансової частини бізнес-плану. Окреслено основні підходи до розрахунків, обрахування податків та обов'язкових зборів. Зроблено акцент на необхідності враховувати суттєві умови грантодавця, а саме: сума власних коштів застосовується до грантів у розмірі від 500 000 грн до 1 000 000 грн та становить 30% від розміру гранту; кількість нових найманих працівників на умовах грантової програми залежить від суми гранту: грант до 250 000 грн – один найманий працівник; від 250 000 грн до 500 000 грн – два найманих працівники; від 500 000 грн до 1 000 000 грн – чотири найманих працівники, двоє з яких учасники бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни. Описано основні підходи та методи для якісної розробки плану надходжень та витрат бізнес-плану, яких необхідно безумовно дотримуватися, щоб мати шанс на отримання безповоротного грантового фінансування від урядової програми «ЄРобота». Наведено узагальнені рекомендації щодо формування розділів: «Витрати, пов'язані з реалізацією продукції/надання послуг», «Придбання майна для здійснення діяльності», «Витрати на оренду», «Інші платежі», «Комунальні послуги (газ, світло, вода)», «Страховання», «Телефон та інтернет», «Маркетинг та реклама», «Охорона», «Купівля або лізинг обладнання», «Поштові, поліграфічні, канцтовари», «Транспорт і доставка», «Оплата професійних послуг (юридичні, бухгалтерські тощо)», «Всього витрати на оплату праці», «Заробітна плата заявника (для ФОП)», «Оплата праці працівників», «Повернення гранту», «Сплата податків і зборів». Наголошено, що задля коректного формування фінансової частини бізнес-плану необхідно уважно ознайомитися з вимогами конкурсної документації, положеннями нормативно-правової бази та рекомендаціями розробників програми. Підсумовано, що велике значення для отримання грантової безповоротної допомоги від програми «ЄРобота» має якість розробки фінансової частини бізнес-плану.

Ключові слова: грант, бізнес-план, грантова заявка, гранти для ветеранів, бюджет проекту, програма «ЄРобота».

The article discusses the main practical aspects of the formation of the financial part of a business plan for obtaining grant funding for starting or developing one's own business from the YeRobota program for veterans and their family members. The main rules are outlined, according to which it is necessary to develop a plan of income and expenses, as one of the necessary parts of the business plan. Recommendations are given on the algorithm for filling out the financial part of the business plan. Recommendations are provided for filling out each section of the financial part of the business plan. The main approaches to calculations, calculation of taxes and mandatory fees are outlined. Emphasis is placed on the need to take into account the essential conditions of the grantor, namely: the amount of own funds is applied to grants in the amount of UAH 500,000 to UAH 1,000,000 and is 30% of the grant amount; the number of new employees under the terms of the grant program depends on the amount of the grant: a grant

of up to UAH 250,000 – one employee; from UAH 250,000 to UAH 500,000 – two employees; from UAH 500,000 to UAH 1,000,000 – four employees, two of whom are combatants and/or persons with disabilities as a result of the war. The main approaches and methods for the high-quality development of the income and expenditure plan of the business plan are described, which must be strictly followed in order to have a chance of receiving non-refundable grant funding from the government program "eRobota". Generalized recommendations on the formation of sections are given: "Costs related to the sale of products/providing services", "Purchase of property for the implementation of activities", "Costs for rent", "Other payments", "Utility services (gas, electricity, water)", "Insurance", "Telephone and Internet", "Marketing and advertising", "Security", "Purchase or leasing of equipment", "Postal, printing, stationery", "Transport and delivery", "Payment for professional services (legal, accounting, etc.)", "Total labor costs", "Applicant's salary (for FOP)", "Employee remuneration", "Grant refund", "Payment of taxes and fees". It is emphasized that in order to correctly form the financial part of the business plan, it is necessary to carefully familiarize yourself with the requirements of the tender documentation, the provisions of the legal framework and the recommendations of the program developers. It was concluded that the quality of the development of the financial part of the business plan is of great importance for receiving non-refundable grant assistance from the "eRobota" program.

Keywords: grant, business plan, grant application, grants for veterans, project budget, eRobota program.

Постановка проблеми. Задля утримання економіки України під час війни влітку 2022 року уряд запустив програму «eРобота», яку розширив у квітні 2023 року можливостями для ветеранів та членів їх родин грантами для започаткування чи розвитку власної справи [8]. Грантоотримувачі мають можливість отримати до 1 000 000 грн безповоротних коштів і витратити їх на: меблі, обладнання та транспортні засоби для комерційного використання; ліцензійне програмне забезпечення; сировину, матеріали, товари та послуги, необхідні для реалізації бізнес-плану, а також на тварин або саджанці для створення ферм; послуги з маркетингу та реклами; оренду нежитлових приміщень; оренду обладнання; лізинг обладнання, крім власних транспортних засобів; придбання франшизи [2; 7; 8]. Попри значну зацікавленість ветеранів у цих грантах, варто навести результати дослідження Центру розвитку «ЧАС ЗМІН», в яких зазначено: є ряд причин, унаслідок яких грантові ресурси, доступні для ветеранів та членів їх родин, так і залишаються невикористаними. Одна з глобальних причин: потенційні заявники не вміють розробляти якісний бізнес-план, зокрема формувати його фінансову частину [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні та практичні аспекти розробки бізнес-плану є дуже актуальними та висвітлюються багатьма авторами, зокрема це: Матвіїшин Є., Музичук О., Гернего Ю.О., Димченко О.В., Єсіна В.О., Матвєєва Н.М., Ольховська М.А.

Матвіїшин Є., Музичук О. наголошували: підготовка грантової проектної заявки є складним набором робіт, що доцільно розглядати як окремий проект [3]. Гернего Ю.О. відзначає: «Розширення можливостей грантового фінансування супроводжується диверсифікацією вимог до успішної грантової заявки, що залежить від вимог донора та специфіки конкурсу» [1]. Димченко О.В., Єсіна В.О., Матвєєва Н.М., Ольховська М.А. зробили висновок: проект, що заслуговує фінансування, має бути ясним і чітким, містити фактичні матеріали, бути важливим, ефективним, реалістичним, економічним,

актуальним, відповідати інтересам донора [6]. Недослідженими залишилися аспекти формування фінансової частини проектних пропозицій для участі у програмі «eРобота» ветеранів та членів їх родин.

Постановка завдання. Охарактеризувати практичні аспекти формування фінансової частини бізнес-плану для отримання гранту ветеранам та членам їх родин у програмі «eРобота».

Виклад основного матеріалу дослідження. 10 квітня 2023 року Уряд розширив програму «eРобота» та запустив нові грантові програми для ветеранів, в їх межах учасники та учасниці бойових дій, а також їхні дружини або чоловіки можуть подати заяву та отримати фінансування від держави на старт чи розвитку власної справи. Так, вони зможуть запустити або масштабувати свій бізнес, створити нові робочі місця для населення, інтегруватися в мирне життя й отримувати прибуток [7; 8]. Щоб отримати безповоротні грантові ресурси, заявнику треба взяти участь у конкурсі. А для цього необхідно: зареєструватися або авторизуватися в кабінеті громадянина на порталі diia.gov.ua [4] за допомогою електронного підпису; заповнити онлайн-заяву; прикріпити бізнес-план за формою, запропонованою програмою; підписати електронним підписом та відправити.

Бізнес-план – це документ, який необхідно надіслати на участь у грантовій програмі, в ньому є три вкладки, що треба заповнити як частину заявки на отримання гранту. Одна з вкладок – це план надходжень та витрат. Прогноз грошових потоків – це оцінка грошей, які отримувач очікує залучити та виплатити протягом наступного строку реалізації бізнес-плану. Він повинен відображати всю діяльність, яку отримувач описав у своєму бізнес-плані. Аналіз і прогнозування грошових потоків дозволяє прораховувати прогнозні результати підприємницької діяльності. Необхідно враховувати, що дані вказуються за кожний квартал окремо (наростаючим підсумком у межах окремого періоду-кварталу). Дані за 4 квартали не підсумовуються [5].

Для аналізу показників використовується приклад заповненого бізнес-плану з сайту Дія [2]. Дана форма бізнес-плану використовується як шаблон для оформлення бізнес-плану при наданні заяви на отримання мікрогранту на створення або розвиток власного бізнесу відповідно до Порядку надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу [7].

У шаблонах перераховано ряд поширених параметрів, але вони можуть не в повному обсязі бути застосовані до бізнесу отримувача. Отримувач може додати необхідні елементи, які необхідні для розкриття інформації про його господарську діяльність, а також використати передбачене формою бізнес-плану поле для коментарів, щоб пояснити будь-які зроблені припущення, примітки або додаткові відомості, на які він хотів звернути увагу. Бізнес-план має містити детальний опис бізнес-процесів. Заповнення всіх полів є необхідним для захисту бізнес-плану та отримання мікрогранту. Кожне поле бізнес-плану заповнюється, використовуючи пояснення та поради для їх заповнення. Після надсилання отримувачем заявки виправлення не допускаються [5].

При формуванні запитуваної суми гранту необхідно враховувати вимоги щодо створення нових робочих місць відповідно до суми запиту:

– 250 000,00 гривень у разі зобов'язання створити одне робоче місце після отримання гранту та працевлаштувати одного найманого працівника;

– 500 000,00 гривень у разі зобов'язання створити два робочих місця після отримання гранту та працевлаштувати двох найманих працівників;

– 1 000 000,00 гривень у разі зобов'язання створити чотири робочих місця після отримання гранту та працевлаштувати чотирьох найманих працівників [7].

Важливо пам'ятати, що гранти у розмірі до 500 000,00 та 1 000 000,00 гривень надаються за умови співфінансування отримувачем у такому співвідношенні: не більше 70 відсотків вартості проекту – за рахунок гранту, не менше 30 відсотків – за рахунок коштів отримувача (власних або кредитних). Суми співфінансування відображаються у відповідних розділах бізнес-плану.

Кошти гранту важливо спрямовувати лише на такі види витрат та у такому відсотковому співвідношенні:

– меблі, обладнання та транспортні засоби для комерційного використання;

– ліцензійне програмне забезпечення (до 50% коштів);

– сировину, матеріали, товари та послуги, необхідні для реалізації бізнес-плану, а також на тварин або саджанці для створення ферм (до 70% коштів);

– послуги з маркетингу та реклами (до 10% коштів);

– оренду нежитлових приміщень (до 25% коштів);

– оренду обладнання (до 30% коштів);

– лізинг обладнання, крім власних транспортних засобів (до 50% коштів);

– придбання франшизи [7; 8].

Грант надається частинами, розмір яких не перевищує 250 тис. гривень у межах загальної суми гранту. Тому при визначенні кількості грантових траншів (частин суми гранту) та заповненні розділу «Бажаний графік надходжень частин гранту» бізнес-плану потрібно враховувати дані вимоги. Для цього загальну суму гранту розділіть на 250 000 та отримайте кількість траншів. Бажаний термін надходження (місяць/рік) кожного траншу визначте згідно з вашою грантовою діяльністю.

Всі фінансові показники, які вносяться до бізнес-плану, повинні бути в гривнях із урахуванням ПДВ.

Фінансові показники, зазначені в частині «Сума вашого гранту» бізнес-плану, повинні співпадати з показниками частини Плану надходжень та витрат: сума гранту повинна бути однаковою в усіх частинах бізнес-плану.

Приклад. Запитувана сума гранту становить 500 000,00 гривень. Ця сума відображається в розділі «Опишіть, як ви будете використовувати свій грант і як це допоможе вам досягнути ваших цілей» із деталізацією по статтях витрат: 1. Обладнання – 250 000 грн. 2. Закупка товару, інструментів та інвентарю – 140 000 грн. 3. Оренда приміщення – 60 000 грн. 4. Маркетинг і реклама – 50 000 грн. Переходимо в План надходжень та витрат у показники над таблицею та переконуємося, що сума гранту співпадає з показником у бізнес-плані:

• Сума гранту, грн

• Період надання гранту, квартали

• 500 000

• 12

Тепер аналізуємо розділ «Статті надходжень» та перевіряємо, чи правильно визначений «Розмір гранту»; якщо в розрахунках визначена доля участі заявника власними ресурсами, то в бізнес-плані заповнюється розділ «Опис джерел надходження власних коштів для реалізації проекту», в якому зазначається сума власного внеску та деталізація по статтях надходжень цих коштів. Статті та суми витрат за рахунок власних коштів у проекті зазначаються в розділі «Опис використання власних коштів для реалізації проекту». Суми надходжень та витрат за рахунок власних коштів повинні співпадати. Далі переходимо в План надходжень та витрат і в розділі «Статті надходжень» перевіряємо статтю «Інші джерела надходжень грошових коштів» (Власні кошти), чи дорівнює вона сумі 214 300,00 гривень, яка фігурує в розділах бізнес-плану.

Вводити показники проекту потрібно тільки в клітинки білого кольору, клітинки світло-блакитного кольору будуть автоматично обчислюватися на підставі ваших даних і вносити зміни в закладені розробником формули не

рекомендується. Планом надходжень та витрат передбачена деталізація даних у розрізі 12 кварталів або 36 місяців (1 квартал = 3 місяцям) реалізації грантового проекту. Якщо ви обраховуєте планові показники в розрахунку на 1 місяць, не забудьте цей показник помножити на 3 (кількість місяців у 1 кварталі).

У розділі «Статті надходжень» заявником вже заповнені статті надходжень грантових та власних коштів. Тепер необхідно заповнити статті інших надходжень, які очікуєте в ході грантової діяльності. Це можуть бути доходи основні та додаткові від реалізації товарів, робіт та послуг, доходи від реалізації (продажу) майна, тощо.

Для заповнення та розрахунку показників надходжень від реалізації товарів/послуг ви зазначаєте очікувані фінансові надходження від реалізації грантової продукції. Наприклад, у вас є потенційні покупці та замовники і ви можете визначити орієнтовні суми надходжень від продажів. Враховуючи те, що в перших періодах грантової діяльності (1, 2 квартали) ви скоріш за все будете запускати ваш проект та не будете отримувати максимальні доходи, варто надходження від продажу зазначити з тенденцією на поступове зростання обсягів доходу. Кожен квартал сума надходжень збільшується на певну величину. Таким показником збільшення може бути, наприклад, щоквартальний відсоток зростання обсягів продажів, який ви попередньо передбачили в показниках бізнес-плану, тощо.

Заповнюємо статті витрат на реалізацію грантового проекту. Розробником запропоновано перелік статей витрат у шаблоні, але вони можуть не в повному обсязі бути актуальні для вашого проекту. На основі цього ви можете додавати необхідні статті та елементи, які необхідні для розкриття діяльності вашого підприємства [5].

Визначте статті та суми витрат, які будуть спрямовані на реалізацію проекту. Якщо заявник передбачить доходи від реалізації продукції з тенденцією до збільшення, то й збільшення витрат також варто визначити пропорційно до збільшення доходів.

Сума витрат на реалізацію проекту не повинна бути меншою за суму гранту плюс власний внесок. Таким чином, у вас вже сформовані статті витрат за рахунок грантових та власних коштів, наприклад це: 1. Обладнання – 250 000 грн. 2. Закупка товару, інструментів та інвентарю – 140 000 грн. 3. Оренда приміщення – 60 000 грн. 4. Маркетинг і реклама – 50 000 грн. 5. Закупка товару, інструментів та інвентарю – 200 000, 00 грн. 6. Інші витрати – 14 300,00 грн. Перенесіть ці показники до розділу «Статті витрат» із розбивкою на 12 кварталів. Але, можливо, що певні статті витрат будуть носити не щоквартальний, а разовий характер. Наприклад, витрати на придбання обладнання у вашому проекті можуть бути тільки в 1 та/або 2 кварталах, витрати на рекламу та маркетинг можуть носити щомісячний чи щоквартальний

характер, але не з початку реалізації грантового проекту, а з 3 кварталу тощо.

Тепер проаналізуйте, які витрати необхідні для реалізації грантового проекту, але не увійшли до розділу. Ці витрати повинні мати безпосереднє відношення до грантової діяльності. До таких витрат можуть належати витрати на оренду приміщень, обладнання, транспорт, комунальні послуги, банківське обслуговування, оплата праці, тощо. Такі витрати, як правило, носять регулярний характер. Тож, їх можна обрахувати за місяць/квартал та зазначити в Плані доходів та витрат із тенденцією до збільшення відносно збільшення доходів.

Стаття витрат «Оплата праці працівників» відображає фонд оплати праці (нараховану зарплату) найнятих працівників, які зайняті в реалізації грантового проекту з урахуванням необхідної за умовами надання гранту кількості нових робочих місць. Збільшення обсягів зарплати заявник передбачає з того кварталу, з якого буде наймати нових працівників. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) на фонд нарахованої зарплати найнятих працівників у даній статті не зазначається.

Стаття «Заробітна плата заявника (для ФОП)» заповнюється в тому випадку, коли заявник – ФОП. У ній ФОП зазначає суму щоквартального доходу у вигляді заробітної плати в проекті. В цій статті ЄСВ не вираховується.

Обов'язковою умовою надання гранту є повернення до бюджету протягом терміну реалізації грантового проекту у вигляді податків суми, не меншої за суму гранту [2; 7; 8]. Для виконання необхідних обрахунків для виконання цієї норми передбачена стаття витрат «Сплата податків і зборів». У даній статті зазначте планову величину податків до бюджету відповідно до обраної вами системи оподаткування. Зазначайте ті податки, платниками яких ви зареєстровані. Якщо ви платники єдиного податку (ЄП) відповідної групи, зазначте суми ЄП за квартал. Якщо ви платник ПДВ, обрахуйте планові надходження до бюджету за квартал даного податку в залежності від обсягів доходів від реалізації вашої продукції, які ви зазначили в статті «Надходження від реалізації товарів/послуг» за формулою: сума стовпчика надходження за квартал/6.

Також до статті витрат «Сплата податків і зборів» додайте розрахункові показники ЄСВ відповідно до фонду зарплати за певний квартал за формулою: сума витрат за статтею «Всього витрати на оплату праці» x 22%.

До цієї статті також можна включити обов'язкові відрахування із зарплати: 18% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та 1,5% військового збору (ВЗ). Ці дані обраховуйте аналогічно ЄСВ: стаття «Всього витрати на оплату праці» x 18% (ПДФО) та стаття «Всього витрати на оплату праці» x 1,5% (ВЗ).

Формула статті «Сплата податків і зборів» обрахує суму запланованих податків та зборів

до бюджету протягом терміну реалізації грантового проекту. Загальний підсумок за цією статтею повинен дорівнювати або бути більшим за суму гранту.

Формула статті «Повернення податків» автоматично обрахує поквартально залишок суми, яка потребує сплати до кінця терміну реалізації грантового проекту.

Після заповнення всіх статей доходів та витрат проекту автоматично обрахуються показники залишку коштів та чистого доходу за період (квартал та 12 кварталів).

Варто переконатися, що результати показників чистого доходу та залишку коштів за 12 місяців не мають від'ємних значень. У розрізі кварталів, особливо на початку реалізації проекту, від'ємні показники дохідності є припустимими.

Для донесення до експертів, що будуть перевіряти вашу грантову заяву, інформації щодо мети та обґрунтованості обрахунків вашого проекту намагайтеся максимально деталізувати інформацію по статтях проекту, заповнюючи

колонки «Опис», «Обґрунтування», «Ваші нотатки та коментарі».

Потенційний заявник може отримати консультацію щодо заповнення бізнес-плану, звернувшись до онлайн-підтримки через чат-бот Державної служби зайнятості [10].

Висновки. Отже, щоб отримати грант у межах програми «єРобота», ветерани та члени їх родин повинні підготувати якісний бізнес-план, однією з основних частин якого є план надходжень та витрат. Можна зробити висновок, що задля коректного формування фінансової частини бізнес-плану необхідно уважно ознайомитися з вимогами конкурсної документації, положеннями нормативно-правової бази та рекомендаціями розробників програми. Проте, щоб отримати грантове фінансування, слід ще бути готовим представити свій бізнес-план та аргументувати його вміст на співбесіді з представниками центру зайнятості. Практичні аспекти підготовки до презентації бізнес-ідеї та пітчінгу проекту повинні стати предметом наступних досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гернего Ю. О. Критерії успіху грантової заявки в умовах посилення ролі соціально орієнтованого бізнесу. URL: <http://surl.li/jtfxh> (СКОРОТИТЬ) (дата звернення: 11.08.2023).
2. Грант для ветеранів та членів їхніх сімей. ДІЯ. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-dlya-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej> (дата звернення: 30.07.2023).
3. Матвішин Є., Музичук О. Проектний підхід до підготовки грантової заявки на участь у програмі транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна». URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12773/1/ЕКОЛОГІЧНІ%20НЕБЕЗПЕКИ%20ТРАНСКОРДОННОГО%20ПОХОДЖЕННЯ.pdf> (дата звернення: 02.08.2023).
4. Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія». URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 25.07.2023).
5. Наказ Міністерства економіки України Про затвердження Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів (оцінки) для прийняття Державним центром зайнятості рішення про надання мікрогрантів / грантів на створення або розвиток власного бізнесу, форми бізнес-плану, форми договору про надання мікрогранту, форми договору про надання гранту, а також кінцевих строків подання заяв та граничної суми мікрогрантів/грантів 06.07.2022 м. Київ № 1969. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ge38087?ap=6814> (дата звернення: 25.07.2023).
6. Димченко О. В., Єсіна В. О., Матвєєва Н. М., Ольховська М. А. Написання грантової заявки: помилки та рекомендації. URL: https://economy.kname.edu.ua/images/files/publishing/%D0%95%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0_kgm_econ_2016_131_4.pdf (дата звернення: 13.08.2023).
7. Постанова Кабінету Міністрів України № 738 від 21.06.2022 року «Деякі питання надання грантів бізнесу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.07.2023).
8. Програма єРобота. URL: <https://erobota.diia.gov.ua/#start> (дата звернення: 25.07.2023).
9. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/> (дата звернення: 25.07.2023).
10. Чат-бот Державної служби зайнятості. URL: <https://t.me/DCZWorkNowBbot> (дата звернення: 10.08.2023).

REFERENCES:

1. Herneho Yu. O. Kryterii uspikhu hrantovoi zaiavky v umovakh posylennia roli sotsial'no oriientovanoho biznesu [Criteria for the success of a grant application in the conditions of strengthening the role of socially oriented business]. Available at: <http://surl.li/jtfxh> (accessed August 11, 2023).
2. Hrant dlia veteraniv ta chleniv ikhnikh simej. DIYA [Grant for veterans and their family members. ACTION]. Available at: <https://diia.gov.ua/services/grant-dlya-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej> (accessed July 30, 2023).
3. Matviishyn Ye., Muzychuk O. Proiektnyj pidkhid do pidhotovky hrantovoi zaiavky na uchast' u prohrami transkordonnogo spivrobitnytstva "Pol'scha-Bilorus'-Ukraina" [A project approach to the preparation of a grant application for participation in the cross-border cooperation program "Poland-Belarus-Ukraine"]. Available at: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12773/1/ЕКОЛОГІЧНІ%20НЕБЕЗПЕКИ%20ТРАНСКОРДОННОГО%20ПОХОДЖЕННЯ.pdf> (accessed August 02, 2023).
4. Yedynyj derzhavnyj veb-portal elektronnykh posluh "Diia" [The single state web portal of electronic services "Diya"]. Available at: <https://diia.gov.ua/> (accessed July 25, 2023).

5. Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia otsiniuvannia zaiav, kryteriiv otsiniuvannia ta neobkhidnoi kil'kosti baliv (otsinky) dlia pryjniattia Derzhavnym tsentrom zajniatosti rishen' pro nadannia mikrohrantiv / hrantiv na stvorennia abo rozvytok vlasnoho biznesu, formy biznes-planu, formy dohovoru pro nadannia mikrohrantu, formy dohovoru pro nadannia hrantu, a takozh kintsevykh strokiv podannia zaiav ta hranychnoi sumy mikrohrantiv / hrantiv 06.07.2022 m. Kyiv № 1969 [Order of the Ministry of Economy of Ukraine on the approval of the Procedure for evaluating applications, evaluation criteria and the required number of points (evaluation) for the State Employment Center to make decisions on the provision of micro-grants / grants for the creation or development of one's own business, business plan forms, micro-grant contract forms, the form of the grant agreement, as well as the deadlines for submitting applications and the maximum amount of micro-grants / grants 07/06/2022, Kyiv No. 1969]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/re38087?an=6814> (accessed July 25, 2023).

6. Dymchenko O. V., Yesina V. O., Matvieieva N. M., Ol'khov's'ka M. A. Napysannia hrantovoi zaiavky: pomylky ta rekomendatsii [Writing a grant application: mistakes and recommendations]. Available at: https://economy.kname.edu.ua/images/files/publishing/%D0%95%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B0_kgm_econ_2016_131_4.pdf (accessed August 13, 2023).

7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 738 vid 21.06.2022 roku "Deiaki pytannia nadannia hrantiv biznesu" [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 738 of June 21, 2022 "Some issues of granting business grants"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (accessed July 30, 2023).

8. Prohrama ieRobota [The program is Work]. Available at: <https://erobota.dii.gov.ua/#start> (accessed July 25, 2023).

9. Tsentri rozvytku "ChAS ZMIN" ["TIME OF CHANGE" development center]. Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/> (accessed July 25, 2023).

10. Chat-bot Derzhavnoi sluzhby zajniatosti [Chatbot of the State Employment Service]. Available at: <https://t.me/DCZWorkNowBbot> (accessed August 10, 2023).